

## WORK SHOP ПО НАШЕНСКИ МУЗЕЙТ КАТО МЕДИАТОР НА ТРАДИЦИЯТА

ГАЛЯ ЧОХАДЖИЕВА  
 ГЕОРГИ КУМАНОВ

*Всяка истина преминава в човешкия ум  
 през три стадия:  
 отначало – "Каква глупост!",  
 след това – "Тука има нещо!"  
 и накрая – "Та кой не го знае това!"*  
 (Александър Хумболт)\*

### Уводни думи

Музейните четения във Велико Търново вече са традиция. За осма поредна година дават възможност на много изследователи от различни области на хуманитарното познание да представят пред подходяща публика своите открития, хипотези и проблеми. Съвсем закономерно се оформи и секция *"Музеология"* – четенията се организират от музей, посветени са на Международния ден на музеите, а тазгодишните са поклон пред паметта и израз на уважение към безценното дело на Тодор Николов – не просто първи по хронология директор на Великотърновския музей, а пръв по право заради вложената в съграждането му (във всеки смисъл на думата) енергия.

Тези факти бяха катализаторът на желанието на *двама музейни етнологисти* да споделят с вас – точно тук и сега – наблюденията и размислите си тъкмо по тази тема: *"Музейт като медиатор на традицията"*.

За да се поберем в рамките на жанра и регламента и като знаем пред кого заставаме, няма да се впускаме в подробни разсъждения за целите, задачите и функциите на Историческия музей като институция; за мястото, ролята и възможностите на отдела *"Етнография"* в тази структура; за усъвършенстването на класическите и *"отварянето"* към нови музейни стратегии за представяне на културно-историческото наследство, особено през последното десетилетие (Ковачева-Костадинова: 1995, 68-83; Мануилова: 2001, 63-78; Начева: 2001, 61-74; Мануилова: 2002, 80-101; Попов: 2002, 91-100; Тенева: 2002, 79-91; Маринчевска: 2004, 69-81; Недков: 2004, 30-38; Пеева: 2004, 59-65; Сачев: 2004, 7-17; Cossons: 1984, 11-17; Hudson: 1993, 51-60 и др.).

Само очертаваме рамката за *представяне на една конкретна музейна програма "Традицията – вчера и днес. Великденски писани яйца от Чепинско" и нашето участие в нея.*

За да бъдат по-ясни наблюденията и разсъжденията ни върху реализацията на тази програма, първо трябва да ви запознаем с нейната

### **Кратка история**

Украсяването на великденски яйца с восък е една старинна традиционна техника, разпространена сред почти всички славянски народи – в Чехия, Украйна, Словакия, Полша, Германия, Унгария, Далмация, Сърбия. В България този начин за украса, с писалка и восък, като се получава т.нар. негативен рисунък - яйцето се боядисва в основен цвят червено, а орнаментите, покрити с восък, остават бели - е практикуван най-вече в Чепинския край – Велинград и Ракитово, още в Самоковско, Костенец и Алфатар (Маринов: 1981, 561-565; 577-581; Миков: 1990; Peesch: 1981; Zahacinschi, Zahacinschi: 1992; НА\*\* – ИМ Велинград).



*Великденски писани яйца от България, Унгария, Чехия, Румъния. (Дипляна на Програмата за 2003 г. - лице.)*

*Великденски писани яйца от Велинградско. (Дипляна на Програмата за 2001 г. - лице.)*



Твърде ограниченото използване на тази техника в селищата от Самоков до Чепино я превръща в локално специфична и рядка за страната. Нейното съхраняване като традиция и усъвършенстването ѝ през последното десетилетие във Велинград и Ракитово дава добра възможност за желаещите и от други райони на България да се научат на един нов или, по-точно казано, непознат старинен начин за украса на великденския празник.

Съхранените в ИМ Велинград\*\*\* традиционни образци и зарисовки на художничката Мария Малчева влязоха в основата на изложбата "Великденски писани яйца от Чепинско" (1993 г.). Тя представя традиционната, практикувана и до днес във Велинград и Ракитово въсървна техника, позната на специалистите, но иначе почти неизвестна.

Желанието да се популяризира тази традиция доведе до началото на поредица от гостувания на изложбата – най-напред в РИМ Пазарджик (1994 г.). Последваха гостувания, придружени с демонстрация на самата техника от велинградска майсторка - в ЕМ Пловдив (1999 г.), ЕИМ София и РИМ Стара Загора (2000 г.), ИМ Хасково (2001 г.), ИМ Перник (2002 г.) и РИМ Русе (2003 г.).

Постепенно след първите гостувания на изложбата се роди идеята и започна осъществяването на *Програма* за включването на деца и възрастни в демонстрациите, където не само да се запознаят с тази традиционна техника, но и сами да опитат да си изпишат великденски яйца. Така *своеобразните работилници* станаха неотменна част от гостуването на изложбата. Нещо повече – самите работилници се превърнаха в самостоятелна част от Програмата на ИМ Велинград със спомоществовател ПЕТ – ЕООД.

В ЕИМ и НДК – София, в РИМ Пазарджик, в ЕМ Пловдив, в ИМ и ЦРДМ - Хасково, в РИМ и ОбДК – Велико Търново, в дните преди Великден от 2000 г. насам, заработиха *центрове за обучение* в интересното и малко познато в съответните региони писане на великденски яйца с въсърк.

Обикновено около месец преди Великден Историческият музей, съвместно с Общинския детски комплекс, организира конкурси за най-добре изписани яйца, в който се включват ученици от Велинград и Ракитово (2000 г.). "Майсторите" на най-добрите модели гостуваха в София, Хасково, Пазарджик, Паталеница, Благоевград и Пловдив, където обмениха опит с деца от Школите по художествени изкуства: Децата от Велико Търново и Стара Загора, изработили най-красивите яйца, с помощта на музеите в тези градове направиха свои изложби.

В ЕМ Пловдив, РИМ Велико Търново, РИМ Кюстендил, РИМ Бургас, ИМ Благоевград, РИМ Пазарджик, РИМ Русе и РИМ Стара Загора бяха демонстрирани и други традиционни и модерни техники за украса на великденски яйца, като се организираха едnodневни или многодневни *работилници "Великденски писани яйца"*. ЕИМ София, РИМ Велико Търново и РИМ Стара Загора проведоха самостоятелни програми, включващи още: запознаване с различни локални, регионални, общобългарски и небългарски

техники за декорация; представяне на други великденски обредни предмети; организиране на дискусии и др.

Идеята да наблюдаваме и документираме в музеоложки план самата реализация на Програмата “Традицията вчера и днес” се оформи в ход още през 2001 г. след многократни разговори между нас двамата и с наши колеги и приятели (ЛА Куманов: 2001-2004; ЛА Чохаджиева: 2001-2004).

Благодарни сме за споделените емоции и идеи, най-вече на инж. д-р Петър Русев – химик, президент на ПЕТ – ЕООД, Пловдив, и истински спомоществовател на Програмата, на ст.н.с. д-р Светла Ракшиева – етнограф в ЕИМ при БАН, София, и прекрасна майсторка на писани яйца, на ст.н.с. д-р Ивета Тодорова-Пиргова – фолклорист в ИФ при БАН, София и Центъра за фолклор на Южното Джърси, Ню Джърси – САЩ, и наш научен консултант.

Полезно за нас, в практически и изследователски план, ще бъде всяко мнение, изказано устно или писмено, продиктувано от професионален или друг интерес към подобни музейни дейности.

### Наблюдения и размисли

Така наречените “меки”, интерпретативни данни ще поднесем сравнително, за да се очертаят по-ясно изводите, съдържащи се в тях (Антонен: 1995, 100).

ИМ Велинград е събрал и съхранил във фондовете си свидетелства за тази локална традиция и една пътуваща изложба е добра възможност да се запознаят “другите” с ценното, отличителното “свое”. Във Велинградско и сега се пишат яйца по този начин, умения притежават много хора и като се показват пред публиката, гостуващата изложба “оживява”. Тази музейна стратегия, подкрепена от бизнес-стратегията на производителя на бои (който е велинградчанин и по своему носител и ценител на тази традиция) превърна демонстрациите в неотменна част от пътуващата изложба, а ПЕТ - ЕООД – в постоянен спомоществовател на Програмата, добила вече формулировка: предизвикване на постоянен интерес и подхранване на местната традиция, както и нейната популяризация в национален мащаб.

Конкурсите за майсторство провокират съвременна мотивация за усвояване на традицията и практикуване на въсърнатата техника за украса на яйца. Програмата помага на хората от региона непрекъснато да осъзнават стойностите на специфичното “свое”. А след реализацията ѝ в други градове на България тя вече се възприема и като “наша”. Когато миналата година министър Шулева (също велинградчанка) демонстрира писане на яйца с писалка и восък в Министерски съвет и БНТ показа това, показателен беше коментарът от типа: “О, и министрите се учат да пишат като нас!”, звучащ не само в Чепинско (ЛА Чохаджиева: 2003).

Смеем да твърдим, че за ИМ Велинград Програмата надскочи целите си – въсърнатата техника не само се опозна и хареса, тя предизвика огромен интерес и желание да се усвои, защото импонира на съвременния вкус, предизвиква стремеж към майсторство и създава приятни емоции, че ние българите имаме

такива красиви традиции. Над 5000 деца и възрастни изпробваха стари и нови техники и изработиха свои великденски яйца (ЛА Куманов: 2000-2004).

ПЕТ – ЕООД пък “отведе” Програмата като част от себе си на различни бизнес-договарения.

По исторически и географски причини традициите във Велинградския край (свидетелства за които се съхраняват в ИМ) живеят по-затворено, по-дълго и имат своя ярка багра. Писаните яйца от Чепинско са идеален пример. Затова тази Програма е една адекватно създадена и творчески следвана стратегия за вписването на музейното етнологско познание в днешния ден.

В РИМ Велико Търново Програмата извървя точно обратния път. Дори изложбата още не е гостувала тук. Идеята да се демонстрира велинградската техника дойде в резултат на известни наблюдения при работата с Клуб “Етнология” към ОБДК, деца от който (предимно ученици от Езиковата гимназия) участват още в Клуб за ООН и работят с екскурзоводите в РИМ. Очевидна беше “потребността от нещо друго”.

Велико Търново е “натоварено” с много история и регионална митология – царският град, старата столица, болярската кръв, Търновската конституция, най-правилният говор и др. В резултат от кръстопътното му положение в историята и географията на България традициите тук са като дъга – динамични и без ярка багра, но с много нюанси. Гурбетчийството допълва модела на “микса”, включвайки и “чужбинските тертипи” (РИМ съхранява свидетелства за тази особеност). А точно традиционните тукашни великденски яйца са “нищо особено” – шарени с листенца.

Така се оформи стратегията на РИМ Велико Търново да влезе в Програмата, в чието основно заглавие стои формулировката: “Традицията вчера и днес”. Идеята беше да се “види” жив ли е тукашният традиционен механизъм: като се “приема другото”, да се “подрежда в своя картина”.

Първоначално се породи съпротива от страна на по-класически настроените колеги с мотиви като: “Това не е от нашия регион!” и “Не е в музейната схема – изложба, беседа, практически занимания и т.н.” (ЛА Чохаджиева: 2001, 2002). Журналистите често коментираха също в този смисъл. Нещо повече, някои смятаха тези яйца за “небългарски, характерни за католиците, за Западните страни” (ЛА Куманов: 2002, 2004; ЛА Чохаджиева: 2001, 2004). Въпреки това или тъкмо поради това участниците в първите демонстрации във Велико Търново предизвикаха тригодишна “лавина” и оформиха самостоятелна част от голямата Програма. Много схематично ще отбележим какво стана. “Обучените” станаха “обучители”. Работилница “Писано яйце” стана тридневна – за “Яйцето в Търновско”, “Яйцето в цяло Българско” и “Яйцето на другите християнски народи”. В тази работилница дойдоха деца на “всички възрасти” – от 5 до 75 години. Бяха привлечени много живеещи и работещи във Велико Търново чужденци – да покажат и разкажат нещо за своите традиции. Бяха “обучени в нашите български техники” за украса на яйца – наравно с велинградската и търновската (която иначе не забелязваха). Така всеки “опита”

модела на “другия” и “задвижи” идентичността си в рамките минало – настояще, регионално – национално, българско – чужбинско (ЛА Чохаджиева: 2001-2003). На третата година работилницата прерасна в “Шарена великденска седмица”, в която освен РИМ и ОБДК се включиха още Чуждоезиков център и Детски отдел при Народна регионална библиотека “П. Р. Славейков” и Европейски информационен център на Съвета на Европа – Велико Търново. За да бъде ясно какво всъщност се получи, ще цитираме увода на програмата за тази седмица съвсем информативно:

*шарена великденска седмица'2003*  
*“Традициите – вчера и днес”*

*През тази седмица:*

- *ще узнаете повече за същността и символиката на най-хубавия наш празник, който единствен носи името ВЕЛИКДЕН*
  - *ще усвоите УМЕНИЯ да украсявате великденски яйца по традиционни и модерни начини*
  - *ще имате удоволствието да направите сами своето ПИСАНО ЯЙЦЕ*
  - *ще научите повече за великденските ОБРЕДНИ ХЛЯБОВЕ*
  - *ще можете да споделите своето МНЕНИЕ за необходимостта от традициите и тяхното съвременно битие*
  - *ще има и други ИНТЕРЕСНИ НЕЩА*
- ...

Неочаквано дори за нас специалистите дискусиата “Великденските традиции вчера и днес – културни модели и идентичности”, на която децата сами дадоха мотото: “Светът има нужда от различни култури, чиято идентичност трябва да бъде защитавана”, беше емоционална и много съдържателна.

В седмицата се включи и една друга програма на РИМ с ученици от търновските училища – “Великденски обредни хлябове”.

Всичко завърши с изложба “От Цветница до Великден”, където заедно с изработените през седмицата яйца и хлябове бяха показани и традиционни образци на кухненска, трапезна и обредна керамика от фонда на музея. Имаше конкурси и награди. Затова никак не беше формално написаното върху поканата “Очакваме ви – заедно да очакваме Великден!” (НА – РИМ Велико Търново).

Сега един дословен цитат от музеолошко изследване: Добре е музеят да анализира основните характеристики, които го отличават от другите институции от неговата категория и да открие признака, който го прави различен и му придава собствен облик. Според редица музеолози правило №1 на позиционирането е: “Бъди пръв в своята категория!”, а правило №2 е: “Ако не си пръв, създай своя категория!”. Всеки музей има своя особеност, нещо индивидуално и уникално, което го прави неповторим. То би следвало да стане

неговата “запазена марка”... (Маринчевска: 2004, 76)

В тази Програма за ИМ Велинград това беше живата традиция да се пишат великденски яйца по този начин, а за РИМ Велико Търново – живата традиция този край да бъде “кръстопът” и “българска емблема”.

Друг начин да поднесем наблюденията и размислите си е според специфичните етномузеоложки методи за представяне на традицията, т.е. по пътя на етнологичното познание между живота и музея. ИМ Велинград започна с принципа *in vitro* – във витрината, използвайки професионалните умения на специалиста - *изложбата*. Премина през *in situ* – на място, използвайки културно-историческите дадености - *демонстрациите*. И създаде *in vivo* – на живо, използвайки творческата природа на човека и потребността му да създава общности – *цялата Програма*. РИМ Велико Търново започна *in vivo*. Премина през своето *in situ* и създаде *in vitro* – освен в специалната изложба великденски писани яйца бяха подредени и в постоянната експозиция “Народно изкуство от Великотърновско” в Сарафкината къща.

Така и в двете посоки се затваря “вълшебният кръг” на съвременния музей. Нещо повече – характерът на тази Програма, обусловен от мащаба и продължителността ѝ, внася нов елемент в характеристиката и на самия музей. Тя позволява излизане от рамките на обичайното, еднократно, инцидентно докосване до миналото и прераства в механизъм за предаване на традицията, и то като резултат от дейността на музея. Защото участието в Програмата не е само атрактивно показване и изработване на реплики на музейни експонати от различни епохи, като придобитите знания и умения след това не стават необходим елемент от конкретна обредност в живота на съответния човек. Много голяма част от участниците в Програмата (не само във Велинград и Велико Търново) внасят в дома си наученото - като неотделима част от подготовката и протичането на празника Великден всяка година.

Темата за социалната роля на музея все повече се насочва именно към съвременното му значение – център за комуникация, за активен диалог с проблемите на епохата, в която живеем. Търсят се нови факти и средства за работа с публиката: различна по възраст, знания и интереси, по етническа и религиозна принадлежност, по манталитет. Отчита се голямата отговорност на институцията, която борави с ценности от миналото и съдейства за тяхната приемственост. Отговорност, която изисква нова музейна политика, различна от тази на други институции и от механизмите на средствата за масово осведомяване (Ковачева-Костадинова: 1995, 80). Представената музейна Програма не е резултат, а процес, в който “изгубвайки” институционалните си рамки (музеи, центрове за работа с деца, други организации), количествените си показатели (брой участници, изяви, медийни представяния) и времевите си измерения (една година, три години, десет години), “спечелва” живот, присъщ на традиционната култура като модалност в множество от култури в модерното общество (Бочков: 1998, 150; Чохаджиева: 2003, 280-281).

В този ред на мисли само още няколко думи за наблюдаваното. В хода на

Програмата установихме:

- че знанията за традицията се усвояват по-добре, когато се преживяват, вместо да се съсредоточават върху “загубите” и “останките” от миналото;
- че музеите, за разлика от други институции, работещи с информация за миналото ( библиотеки, архиви, учебни заведения, дори Интернет), могат да предложат повече диалогични форми на работа, които създават условия за споделена емоция;
- че традицията се търси активно от “детето” във всяка възраст, имащо нужда да общува, да научава, да твори, да се забавлява, да оформя идентичността си;
- че само общуването прави хората по-толерантни към различията, които иначе нерядко пораждаат вражди;
- че “живите” форми на работа с младите хора са контрапункт на съвременната “високотехнологична” самота и отчужденост;
- че тъкмо отделите Етнография” в общоисторическите музеи имат потенциала да създават най-разнообразни интерактивни форми за музейна практика, защото по самата си същност са многопрофилни – исторически, художествени и природни едновременно;
- че музеите са за хората, а не за предметите и затова могат да откликват на необходимостта от себе-рефлексия на човека.

Сигурни сме, че наблюденията от подобен порядък могат да продължат, както сме сигурни, че документирането и интерпретирането им може да отведе в много посоки на разсъждения – за идентичността и нейните маркери, за регионалното битие на традиционната култура, за механизмите на традицията, за завръщането към фолклорното и религиозното и т.н., но това са други теми.

### Наместо изводи

“Етнографски музеен фонд – Гостуваща изложба – Демонстрация на жива традиция – Конкурси – Работилници – Обучение в традиционни умения – Дискусия – Обществен интерес – Изследователска интерпретация”: това е Work Shop, казват някои съмишленици и опоненти на Програмата.

Потърсихме дефиниция или поне единен превод на това словосъчетание – не открихме. В него се влага различно съдържание в зависимост от информационното пространство, в което е в обръщение. Най-често *Work Shop* се възприема като *практически симпозиум* или *работилница (atelier) с дюкян (магазин)*.

Дългогодишното осъществяване на нашата Програма доведе до “излизане” от веригата на първоначалната стратегия *in vitro – in situ – in vivo* и “навлизане” в кръга на процеса *Work Shop по нашенски*.

Work Shop-ът не е наше откритие, но открихме, че Work Shop по нашенски прави музея медиатор на традициите – една истинска “нова баба”. Етнолозите добре знаят, че бабата е ключовата фигура в родовата верига. Тя е владетелят на традиционните знания и умения, гарантът за тяхната достоверност и дълговечност, трансмисията в предаването им по “колелото на живота”,

стожерът на идентичността.

Когато се подготвяха демонстрациите, хората някак естествено питаха: "Кога ще дойде бабата?" и не скриваха изненадата си, като видеха по-млада майсторка. В разговорите между нас – участниците в Програмата – също тъй естествено се появи репликата: "Сега ние сме бабите!" (ЛА Куманов: 2002-2004; ЛА Чохаджиева: 2002-2004).

"Научено от баба", "Бабини вълшебства", "От златните ръце на баба", "Както баба го правеше"... напоследък такива формули се използват в много сфери – рекламната например – на пръв поглед далече от музейното пространство. Само на пръв поглед. Реализацията на Програмата ни даде възможност да усетим по човешки и да видим изследователски, че те са значещи.

Затоа и смятаме, че Work Shop по нашенски прави музея "топло" място,



Велинград, 1995 г. Баба Цвета и внучката ѝ показват писане на великденски яйца.



Писане на великденски яйца с писалка и восък.



Великденска кукличка от яйца, изписани чрез восъчна техника, изработена от великотърновски деца.



Велико Търново, 2001 г. Инж. Петър Русев показва велинградската техника за писане на великденски яйца.

търсено “като у дома”, освен като обект в образователните програми и туристическите маршрути.

Представеното в този текст няма претенцията да бъде задълбочено и широкообхватно музеолошко изследване. Желанието ни е разказът за стореното, видяното и преживяното, тъй както разказите на нашите баби-информаторки, да послужи за градиво на науката.

У нас музеологията няма шифър като научна специалност и не е отбелязана като понятие в обнародваните досега речници на съвременния български език, но безспорно е една от най-динамично развиващите се обществени науки в последните десетилетия (Ковачева-Костадинова: 1998, 152).

### Б Е Л Е Ж К И

\* Н. Я. Ейделман. Търся прадедите си. С., 1974, с. 5

\*\* Архивите:

НА – Научен архив

ЛА – Личен архив

\*\*\* Съкращенията:

ИМ – Исторически музей

РИМ – Регионален исторически музей

ЕМ – Етнографски музей

ЕИМ – Етнографски институт с музей при БАН

ИФ – Институт за фолклор при БАН

ОбДК – Общински детски комплекс

ЦРДМ – Център за работа с деца и младежи

НДК – Национален дворец на културата

### ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

**Антонен, 1995**

П. Антонен. Факултет по етнология, Стокхолмски университет, Швеция. – Българска етнология, 3, 1995, 100-107.

**Бочков, 1998**

П. Бочков. Фолклористични аспекти на етнологичното познание. – Български фолклор, 1-2, 1998, 149-153.

**Ковачева-Костадинова, 1995**

В. Ковачева-Костадинова. Ретроспективен поглед към актуалния проблем музей, музеология и политика. – Българска етнология, 4, 1995, 68-83.

**Ковачева-Костадинова, 1998**

В. Ковачева-Костадинова. Музеи и музеология? (Симеон Недков. Музеи и музеология. С., 1998). – Българска етнология, 1-2, 1998, 151-160.

**Мануилова, 2001**

И. Мануилова. Интернет-музеят и виртуалната етнографска експозиция. – Българска етнология, 4, 2001, 63-78.

**Мануилова, 2002**

И. Мануилова. Идеята за екомузея – поява, състояние и перспективи. – Българска етнология, 3, 2002, 80-1001.

**Маринов, 1981**

Д. Маринов. Избрани произведения, т. I (Народна вяра и религиозни народни обичаи), С., 1981.

**Маринчевска, 2004**

Д. Маринчевска. Музеят като градски културно-развлекателен център (Публични изяви, съпътстващи експозиционната дейност). – В: Ролята на музеите и галериите за регионалното културно, туристическо и икономическо развитие. Габрово, 2004, 69-81.

**Миков, 1990**

Л. Миков. Български великденски обреден фолклор. С., 1990.

**Начева, 2001**

Н. Начева. Музейната реклама в Испания – с поглед към две различни социокултурни ситуации. – Българска етнология, 1, 2001, 61-74.

**Недков, 2004**

С. Недков. Местните исторически и художествени музеи – основен ресурс за културния туризъм. – В: Ролята на музеите и галериите за регионалното културно, туристическо и икономическо развитие. Габрово, 2004, 30-38.

**Пеева, 2004**

И. Пеева. Приносът на музея за развитието на културния туризъм в региона. – В: Ролята на музеите и галериите за регионалното културно, туристическо и икономическо развитие. Габрово, 2004, 59-65.

**Попов, 2002**

Р. Попов. Етнографските музеи в Европа пред едни и същи изпитания. – Българска етнология, 4, 2002, 91-100.

**Сачев, 2004**

Е. Сачев. Музейният маркетинг (характеристика, структура, функция). – В: Ролята на музеите и галериите за регионалното културно, туристическо и икономическо развитие. Габрово, 2004, 7-17.

**Тенева, 2002**

Н. Тенева. Националният етнографски музей на границата на две хилядолетия. – Българска етнология, 4, 2002, 79-91.

**Чохаджиева, 2003**

Г. Чохаджиева. Традиционни представи в нови аранжменти (Разговор с една грънчарка и две тъкачки). – В: Растителният и животинският свят в традиционната култура на българите. С., 2003, 276-284.

**Cossons, 1984**

Neil Cossons. New tendencies. – In: Museum, 143, 3, 1984, 11-17.

**Hudson, 1993**

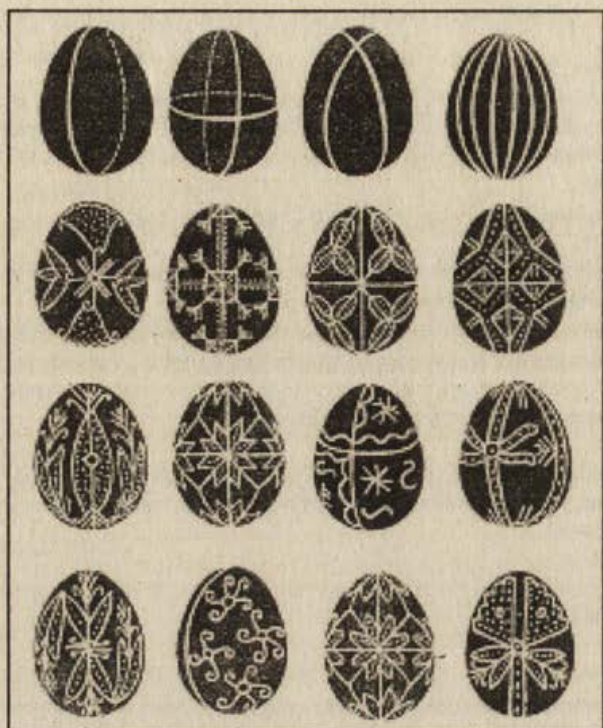
Kenneth Hudson. The great european museum. – In: Nordisk Museologi, 2, 1993, 51-60.

**Peesch, 1981**

Reinhard Peesch. Ornament der Volkskunst in Europa. Leipzig, 1981. DDR.

**Zahacinschi, Zahacinschi, 1992**

Maria Zahacinschi, Nicolae Zahacinschi. Ouale de Pasti la Romani. Editura Sport-turism. Bucuresti, 1992.



*Схема и модели за изписване на великденски яйца с писалка и восък.*

## WORKSHOP AS WE DO IT. THE MUSEUM LIKE A MEDIATOR OF THE TRADITIONS

Galya Chohadjieva  
Georgi Kumanov

### Summary

The suggested text is an attempt to be presented the creation and the realization of a long and broad practical museum Programme called "The Traditions yesterday and today". Easter painted eggs and the respectively participation of the Historical Museum - Velingrad and Regional Historical Museum - Veliko Turnovo on it.

The short history of it(1993-2003) leads in the real museum studying. On the base concrete empiric(ol) information are unfolded observations and reflections upon the initial strategies and the recued results from the idea of adequate entering of the museum entological knowledge of today's day.

The purpose of the suggested text is to be like a "building material" of the science museumlogic(science about museum).